

GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ

A nemes vármegyének kezéhez...

II. Rákóczi Ferenc levelei és Nógrád megyei visszhangjuk

I. kötet (1703–1705)

Az elmúlt év egyik legnagyobb jelentőségű történelmi-nemzeti-politikai eseménye volt az 1705-ös szécsényi országgyűlésre való országos és megyei emlékezés: II. Rákóczi Ferenc és társai emlékének felidézésével, 300 évvel később, az egykori helyszínhez igazodva Szécsényben újra összehívták az országgyűlést. Nógrád megye intézményei különböző rendezvényekkel ünnepelték e jeles évfordulót: konferenciával, kiállítással és kiadványokkal emlékeztek vezérlő fejedelmünkre és korára. A Nógrád Megyei Levéltár több kötetrel kívánt emléket állítani történelmünk e jeles alakjának és a XVIII. század eleji Nógrád megyei történelmi eseményeknek. Ezek egyike a Szirácsik Éva szerkesztette és gondozta *Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból*-sorozat 44. kötete, amely II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek az 1703-1705 közötti időszakban kelt leveleit és Nógrád megyei visszhangjukat dolgozza fel. A szerző az időintervallum kezdő dátumát – szándéka szerint – a Rákóczi-szabadságharc kezdetéhez, illetőleg a harcok Nógrád vármegyébe érkezéséhez kötötte, az időhatár utolsó éve a szécsényi országgyűlés befejezésének dátuma. A Rákóczi-

levelek, valamint az ezekre reflektáló intézkedések, megyei közgyűlési reakciók ebből következően kivétel nélkül nógrádi eseményekhez kötődnek.

A bevezető tanulmányban a Rákóczi-kor Nógrád megyei történéseiről értesülhet az olvasó. A korpuszban bemutatott fejedelmi levelekre és a tárgyalásukra vonatkozó adatok után a fejedelmi parancsokról és végrehajtásokról tájékoztat a szerző, úm. a levelezésről és a postaszolgálatról, a követküldésről, a megbízásokról és a kinevezésekről, a legtöbbet a hadseregszervezésről és annak problémáiról tudhatunk meg a bevezető tanulmányból. A szerző összefoglalja a hadsereg ellátásának, a gazdasági ügyek szabályozásának, a jogszolgáltatásnak, a vármegyei tisztújításnak Rákóczi-kori problémáit, kérdéseit, tudnivalóit, érinti a béketárgyalások ügyét, befejezésül az országgyűlés összehívásáról és a hűségesküről szól.

A kötet második fejezete már csak azért is terjedelmesebb, mert jelen munka elsősorban levéltári iratokon nyugvó forráskiadás és forráselemzés, ebből következően a szerző és a szerkesztő az eredeti dokumentumok közlésére helyezi a hangsúlyt. A szám szerint 76 levél és egyenként a hozzá kapcsolódó

külzet-leírások, a mellékletek és a vonatkozó iratok az eredeti szöveg átírásában, időrendben jelennek meg a szép kiállítású kötet lapjain. Valamennyi levél pontos közlése előtt megtaláljuk a tartalom summázatát, azt a tartalmi kivonatot, amely egyfelől tájékoztatásul szolgál a kötet használójának, másfelől segíti a korabeli nyelvhasználatban és stilisztikában járatlan olvasót. A magyarázó jegyzetek, kritikai megjegyzések, az eredeti levelekben előforduló latin szövegrészek fordításai, a rövidítések feloldásai lehetővé teszik, hogy a kor iránt érdeklődő laikusok vagy akár kiegészítő tananyagként iskolások is kézbe vegyék és könnyedén tanulmányozzák a Rákóczi-kor nógrádi vonatkozásait. A szerző munkáját dicséri, hogy a sérült szövegrészeket kiegészítve, valamint a szövegközlés hűségéhez igazodva, az eredeti szövegben található hibákat, elírásokat, az áthúzott szövegrészeket is meghagyva az eredetihez hasonló formában közölte a dokumentumokat.

A szövegközlés nyelvészeti alkalmazhatósága azonban nem feltétel nélküli. Az archaikus betűk nagy részét megőrizte ugyan az átírás, a szerző bevallása szerint csupán a két párhuzamos ékezettel ellátott *e* betűt nem sikerült hűen visszaadni. A formai jegyek (úm. bekezdések, sorok, oldalak hossza stb.) eredeti sajátosságait azonban – a történelmi célú szövegközlés szokásához igazodva – nem minden esetben tartotta meg a szöveg átírója. A szövegközlés ilyen hiányosságai miatt

az iratok nyelvészeti-nyelvtörténeti kutatásra való felhasználása csak feltételek mellett alkalmazható. Mégis Szirácsik Éva munkája a történészeknek és a levéltári iratokkal történeti szempontból foglalkozó kutatóknak hiteles forrása, a kor iránt érdeklődő olvasónak, a történelmet kedvelő iskolásoknak értékes olvasmánya lehet, de az eredeti szövegek kiadását fontosnak tartó nyelvészek, nyelvtörténészek számára is adhat értékes információkat a kor nyelvállapotáról.

A mutatók jól szerkesztettek, így hasznos segítséget nyújtanak a település- és személynevek keresésében. Mind a helynév-, mind a személynévmutatóba felvett adatoknak a levelekben felbukkanó összes variánsa megtalálható, amely a településtörténészek és a névtani kutatók számára egyaránt fontos jelentőséggel bír.

A néhány véletlenszerű elírástól (pl. a 47. o. utolsó bekezdése, ahol a zárójelben megismétlődik a dokumentum száma), valamint kisebb helyesírási, stilisztikai hibától eltekintve szép kiállítású, gazdag tartalmú kötetet tarthat kezében az olvasó, ha fellapozza Szirácsik Éva munkáját. A Nógrád Megyei Levéltárnak nem a jelen munka az egyetlen Rákóczi-kort idéző kiadványa, műhelyéből kikerülő, a XVIII. század eseményeit feldolgozó, értékes köteteit e folyóirat hasábjain a későbbiekben ajánlom az olvasónak.

(Nógrád Megyei Levéltár, Salgótarján,
2004.)